In de dessa*

Door Pater Xav. Vloet, Ord. Carm.

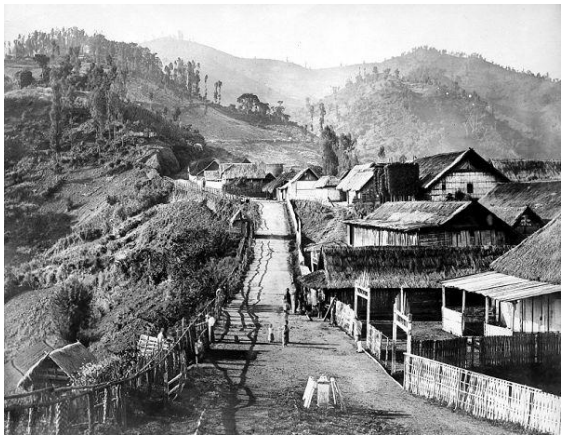

Langzamerhand begint het Missiewerk onder de Javanen in de Oosthoek van Java zich uit te breiden. Zoo hebben we te Watesbeloeng, op ongeveer 25 kilometer afstand van Malang, een eenvoudig kerkje waar eens of tweemaal per maand de H. Mis wordt gelezen. Zondag 16 juni zou ondergeteekende dat doen. De *dessa* (dorp) is gemakkelijk te bereiken en om ruim zeven uur kwam ik aan.

Vriendelijk werd ik begroet door de dessamenschen die kilometers ver gekomen waren om de H. Mis bij te wonen. Na het binnentreden in het eenvoudig kapelletje, met wanden van vlechtwerk, begon spoedig het biechthooren. Tegen acht uur kon de H. Mis beginnen. Eerbiedig hurkten de Javanen op de *klasa* (mat), want ook in de kerk zitten zij niet op banken. Na 't Evangelie kondigde ik aan dat er om vijf uur Lof zou zijn en de heele week elken morgen om zeven uur H. Mis. Daar keken ze van op, want zoo iets was in Watesbeloeng nog nooit gebeurd: een heele week een pastoor in hun midden.

Ik hield een korte preek in 't Javaansch en sprak hun over de liefde van Jezus H. Hart. Wat zou men die eenvoudige menschen veel willen zeggen, maar de nog onvoldoende kennis der taal belet dit nog. Onder de H. Mis had de cathechist langzaam en duidelijk gebeden als voorbereiding voor de H. Communie. Zij, die reeds voldoende onderricht hadden gehad, naderden tot de heilige Tafel. Na de H. Mis trad een Javaan naar voren, de apostel Jacobus, die op schitterende wijze te Watesbeloeng en omgeving het bekeeringswerk bevordert. Op eenvoudige, maar keurige wijze onderrichtte hij in een toespraak zijn landgenooten. Door vergelijkingen uit het dagelijksch leven wist hij zijn gehoor duidelijk te maken wat hij wilde zeggen. Werkelijk, ik dacht bij me zelf, kon ik het zoo ook maar.

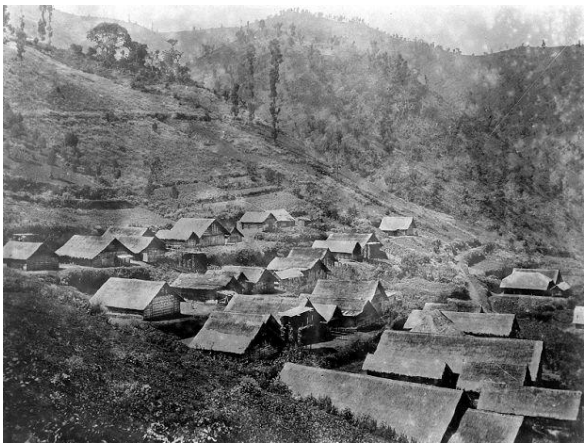

Na de plechtigheid kwamen de meesten mij groeten, anderen bleven eerbiedig gehurkt, terwijl ik 't ontbijt gebruikte. Daarna onderhield ik me nog eenigen tijd met een europeesche familie, die door de week ook elken dag trouw de H. Mis bijwoonde. Ondertusschen werden de Javanen getracteerd op een kopje koffie waarvan ze veel houden. 's Morgens eet een Javaan gewoonlijk niet.

Met geleende kerkgewaden van Malang zouden we om 5 uur Lof houden. Twee mannen zongen de Latijnsche gezangen, doch een orgeltje ontbrak. Na 't Lof werd gezamenlijk een Javaansch lied gezongen. Sommigen gingen nu naar hun eigen dessa terug, anderen bleven overnachten om den volgenden dag de H. Mis te kunnen bijwonen. Om ergens te kunnen overnachten, is er voor een Javaan niet veel noodig; aan een matje heeft hij genoeg.

Lang bleven zij praten en vroegen hoever Holland wel was en of daar veel katholieken waren, die trouw hun plichten doen en of daar veel pastoors waren enz. Ik vertelde hun dat in *Negara*

Welanda (in Holland) veel gedaan werd voor de bekeering der Javanen en dat zij daar dankbaar voor moesten zijn.

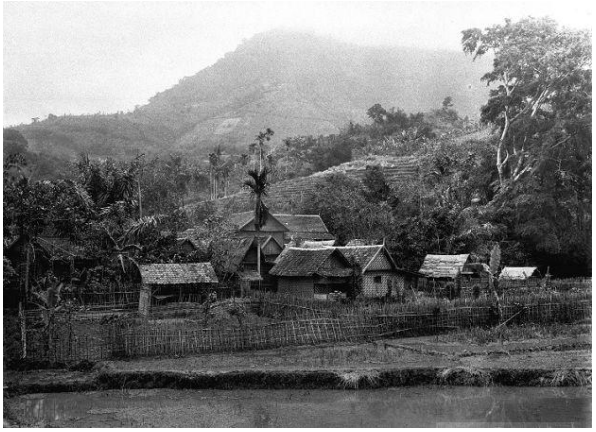

Vool belangstelling vroegen ze mij hoeveel jaren een priester wel moest studeeren. Toen ik dat vertelde, stonden zij verbaasd en ze waren van oordeel dat een *Rama* (pastoor) dan ook wel heel knap moest zijn. Een tijdje geleden had Pater Satiman, de eerste Javaansche priester, Watesbeloeng ook bezocht en daar gingen ze natuurlijk groot op. Mijn gastheer, een Javaan die ook Hollandsch kende, bracht hun alles nog beter aan het verstand. Bovendien vertelde hij hun hoe een missionaris alles verlaat wat hem dierbaar is; niet gelijk de overige Europeanen, die naar Java komen om geld te verdienen, maar enkel en alleen voor het geluk van de menschen, ook van de Javanen. Graag wilden zij ook nog weten of mijn ouders nog leefden en hoeveel broers en zusters ik had en of die niet bedroefd waren, toen ik zo ver wegging. Aan belangstelling ontbrak het dus niet.

Om negen uur kwamen de huisgenooten gezamenlijk het avondgebed bidden. Eerbiedig hurkten allen neer voor de beeltenis van het H. Hart, waarbij een paar kaarsjes werden ontstoken. Een der pas-bekeerden bad voor. Na het avondgebed nog de litanie van het H. Hart, omdat het juni was en als slot de litanie ter eere van de kleine H. Teresia om de bekeering te vragen van de Javanen. Hun gebed stichtte me werkelijk. Den volgenden morgen bij de H. Mis van zeven uur waren weer verschillenden aanwezig, die van verre gekomen waren. Na de H. Mis gingen allen spoedig naar huis om op hun land te gaan werken.

Vóór den middag zou ik nog een der katholieken gaan bezoeken. Men had mij gezegd dat het dichtbij was, doch dat viel niet mee. Na een uur loopen – wat hier heel wat vermoeiender is dan in Holland – bereikte ik het hutje van Pa(h) Pius. Met vreugde werd ik door hem en zijn huisgenooten ontvangen. Aanstonds vertelde hij dat 't de eerste keer was dat de pastoor daar kwam. Ik maakte hem een compliment dat het er zoo netjes uitzag en nam plaats op de bank. Terstond moest koffie gezet worden, want na zoo'n lange toch zou ik wel trek hebben.

Ondertusschen vertelde Pius hoeveel kinderen hij had en dat ze allen reeds katholiek waren. Na een tijdje gepraat te hebben, zouden we een bron gaan bezichtigen, daar in de nabijheid. Alvorens echter zoo ver te kunnen komen, moest ik door een *kali* (rivier) waden. Bij de bron was het een drukte van belang. Kleeren moesten gewasschen worden, anderen gingen baden enz. Het was reeds over tijd toen we terugkeerden, maar toch moest ik nog even uitrusten in zijn huis. Maria Magdalena, de vrouw van Pius, had er op gerekend dat ik daar zou eten en de rijst was al klaar. Ik kon het aanbod niet afwijzen.

De Javanen zijn buitengewoon gastvrij en al zijn ze nog zoo arm, gaarne zullen ze anderen wat geven. Pius wilde me absoluut op mijn terugreis vergezellen. Telkens vroeg hij of ik niet moe was. De menschen die ons tegen kwamen, keken me vreemd aan alsof ze wilde zeggen: "Wat is dat voor een wezen". Als Javanen elkaar ontmoeten, vragen ze steeds: "Waar ga je heen". Voor ons is dat nieuwsgierigheid, maar bij hen belangstelling. Telkens riep Pius reeds uit de verte, terwijl hij naar mij wees: *Rama Malang* (de pastoor van Malang) en triomfantelijk vertelde hij er bij, dat ik bij hem op bezoek geweest was.

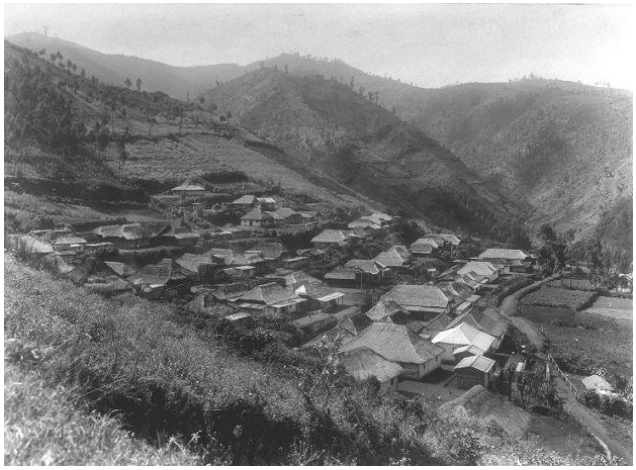

Enkele dagen later ontmoette ik Pius weer en vertelde hij dat zijn vrouw toch zoo blij was dat ik bij hem een bezoek gebracht had en hij vroeg wanneer ik terugkwam.

Den volgende dag bezocht ik Semeon, een gewezen *modin* (Javaansch Mohamedaansch priester). Een foto van Simeon is te vinden in "Carmelrozen", mei j.l. Hij was druk bezig met het in orde brengen van zijn rijstschuur. Hij maakte zijn verontschuldiging dat het in zijn huis wat overhoop lag maar dat viel nog al mee. Spoedig kwamen de vrouw en kinderen hun opwachting maken. Natuurlijk werd ook hier dadelijk koffie gepresenteerd met koekjes, doch aan die Javaansche gebakjes ben ik nog niet gewoon. In het woonvertrek was aanstonds te zien dat men met een katholiek te doen had: het kruisbeeld omgeven door allerlei plaatjes van heiligen. Ofschoon Pah Simeon reeds oud is – hoe oud een Javaan is, weet hij zelf gewoonlijk niet – kan hij toch lezen en schrijven – wat voor oude dessamenschen wel een uitzondering genoemd mag worden – maar alleen Arabische letters. Daarom heeft hij gevraagd om in 't kerkje te Watesbeloeng een opschrift aan te brengen in Arabische letters: "er is maar één God".

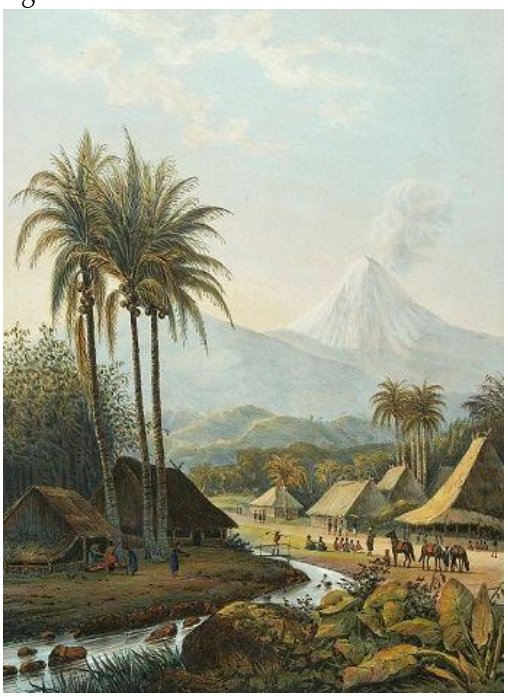

Met trots vertelde hij dat *Rama Biskop* (Monseigneur) hem ook al eens bezocht had. We moesten opstappen om nog een bezoek te brengen aan den postchef van Toempang en zijn familie. Het zoontje is op ons Javaansch internaat te Malang. Met deze familie kon ik gemakkelijker praten, daar zij ook Hollandsch kennen. Bij onze thuiskomst te Watesbeloeng konden we onze krachten herstellen aan de flinke rijsttafel, waarvoor Maria gezorgd had. Petrus moest toch ook bezocht worden, want ik mocht geen onderscheid maken. Per karretje hobbelden we den volgenden dag over stoffige en ongelijke wegen. Onderweg pikten we Petrus op, die juist naar het land wilde gaan.

Bij aankomst was het natuurlijk weer koffie en nog wat. Den naam ben ik al weer vergeten, maar ik weet nog wel dat het den smaak had van knollen. Met veel moeite werkte ik een stukje naar binnen. Petrus vertelde dat hij de eerste katholiek was uit deze omgeving; vroeger was hij protestant geweest. Zijn naam "Petrus" draagt hij niet voor niets: hij is inderdaad ook een apostel onder zijn

landgenooten. Hij bezoekt gelijk nog meer anderen de omwonende dessamenschen en verlangen ook zij katholiek te worden, dan leert hij hen het kruisteeken en enkele gebeden.
Later bezoekt de cathechist die menschen en onderricht hen verder. Elken zaterdagavond komen die zoogenaamde apostelen der verschillende dessa's te Watesbeloeng bij elkaar en brengen verslag uit over de resultaten van hun werk. Die eenvoudige menschen begrijpen reeds dat zij apostelen moeten zijn onder hun eigen volk.

In de buurt van Watesbelung, 2006. Foto: Theo Bakkenes

Van zaterdag op zondag overnachten zij te Watesbeloeng en komt de Pastoor des zondags de H. Mis lezen, dan kunnen zij daarbij tegenwoordig zijn en anders geeft Jacobus aan allen godsdienstonderricht. Den volgenden dag toog ik reeds vroeg in gezelschap van de cathechist naar de dessa Ngembal, waar twee katholieke families wonen. Wat 'n stof, wat 'n stof! De menschen op 't veld keken me vreemd aan en hadden misschien nog nooit een pastoor gezien. Bij de woning van Andreas gekomen, vertelden de kinderen, die daar rond liepen met en zonder kleeren, dat Lucas en zijn vrouw niet thuis waren. We traden nu maar binnen bij Andreas. Onder het gesprek bewerkte de vrouw des huizes een flinke siripruim en ze had er slag van, naar mijn oordeel. Spoedig volgde het dochtertje moeders voorbeeld. Omdat Lucas toch niet thuis was, besloten we nog enkele kilometers verder te gaan, naar Wadjak, waar Cornelius en Cornelia wonen. Het waren voor mij bekenden, want Cornelia had ik nog niet lang geleden gedoopt en tevens had ik hun huwelijk ingezegend.

Eerst naar het pandhuis, waar Cornelius werkzaam is, dan naar zijn huis om ook zijn vrouw te spreken. Ze woont in bij haar ouders, doch die willen nog niets van katholiek worden weten. We werden getracteerd op lekkere thee en geroosterde *djagoeng* (mais). Voor de terugreis hadden we er op gerekend voor een gedeelte van den weg van een autobus gebruik te kunnen maken, doch we hadden te lang gepraat. Toen we echter enkele kilometers geloopen hadden, kwam er een bus, zoodat we nog op tijd thuis waren.

In den avond van donderdag op vrijdag beleefde ik iets, wat ik nog nooit meegemaakt had. Tegen twee uur werd ik plotseling wakker en voelde ik dat ik heen en weer geschud werd in mijn bed, zooals men zou doen bij iemand die moeilijk wakker te krijgen is. Aanstonds kwam de gedachte bij mij op "zou dat misschien een aardbeving zijn," doch ik stelde me gerust, met "ik zal wel gedroomd hebben". Toen ik den volgenden morgen opstond, bemerkte ik dat de klok was blijven staan op kwart vóór twee. Inderdaad: het was een aardbeving geweest, doch nergens was schade aangericht.

Na Jacobus en Maria hartelijk bedankt te hebben voor hun goede zorgen tijdens mijn verblijf in Watesbeloeng, keerde ik zaterdagmorgen terug naar Malang om daar den volgenden dag de H. Diensten te verrichten in de Javaansche kerk. Bij mijn thuiskomst werd ik blij verrast door een aangeteekenden brief uit Oploo. Hartelijk dank aan den N.C.B., afdeling Oploo voor de bijdrage voor onze Missie alsook voor het geld uit de verschillende Missiebusjes door bemiddeling van Mej. M. Kruijsen.

Aan alle vrienden en bekenden veel groeten.

* **Over de streek en de illustraties**:

Malang staat bekend als een van de mooiste plaatsen van Indonesië. Het is van oudsher het centrum van een vruchtbaar gebied. Boven Malang, in de aanloop van de hoogste berg van Java, de Semeru (3.600 m), liggen enkele bergdorpjes tussen de sawa's en plantages. Tumpang ligt het laagst, op zo'n 600 meter boven de zeespiegel. Van Tumpang verder de heuvels in, gaat het successievelijk naar Watesbelung, Ngadireso of Poncokusumo (op 900 meter hoogte). Deze plaatsjes lagen zo'n vijf kilometer uit elkaar aan de weg naar boven.
Ter illustratie van het werkgebied van Xaverius Vloet is zijn stuk voorzien van enkele afbeeldingen van dorpjes in Oost-Java uit de collectie van het Tropenmuseum. Van boven naar beneden zijn dat: een weg door de dessa Tosari; de dessa Ledok rond 1880; een Soedanees dorp op Java; een litho naar een schilderij van Abraham Salm van de omgeving van de dessa Tumpang; opnieuw de dessa Ledok, maar nu in de jaren '30; en een litho naar opnieuw een schilderij van Abraham Salm van de vulkaan Semeru. De laatste foto is van Watesbelung, die we dankzij de vriendelijke toestemming van de maker, Theo Bakkenes, mochten gebruiken.